

MONITORAAT OP MAAT

Academisch Nederlands

Universiteit Antwerpen

Rapport 2018-2019

Prof. dr. Pol Cuvelier
Faculteit Letteren en Wijsbegeerte

Dirk Berckmoes
Hilde Rombouts
Wim De Beuckelaer

www.uantwerpen.be/monitoraatopmaat

Inhoud

Alfabetische lijst van afkortingen

1 Inleiding

2 Ondersteuning van studenten

- 2.1 Een model met twee componenten
- 2.2 Inbedding in de opleiding
- 2.3 Bekendmaking
- 2.4 Aanbod

3 Deelnemers en evaluatie

- 3.1 Bereikte studenten
- 3.2 Profiel deelnemende studenten
- 3.3 Evaluatie door studenten

4 Versterking van de leeromgeving

- 4.1 Ondersteuning van het taalbeleid
- 4.2 Ondersteuning van de opleidingen
- 4.3 Professionalisering van docenten

5 Brug met het secundair onderwijs

- 5.1 Workshop 'Taalvaardig starten in het hoger onderwijs'
- 5.2 Leerpakket 'Basisvaardigheden Academisch Nederlands'
- 5.3 Project 'Leren noteren' voor secundair onderwijs

6 Expertisedeling

7 Vooruitblik

Literatuur

Bijlagen

Alfabetische lijst van afkortingen

Afktoring	Betekenis
ASoE	Antwerp School of Education
AUHA	Associatie Universiteit & Hogescholen Antwerpen
AYO	African Youth Organisation
CDE	Campus Drie Eiken
CGB	Campus Groenenborger
CIKO	Cel voor de Innovatie en Kwaliteitszorg van het Onderwijs
CST	Campus Stad
CWeST	Centrum voor Werken en Studeren
ECHO	Expertisecentrum Hoger Onderwijs
EduMa	Educatieve master
FBE	Faculteit Bedrijfswetenschappen en Economie
FFBD	Faculteit Farmaceutische, Biomedische en Diergeneeskundige Wetenschappen
FGGW	Faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen
FLW	Faculteit Letteren en Wijsbegeerte
FOW	Faculteit Ontwerpwetenschappen
FRECH	Faculteit Rechten
FSW	Faculteit Sociale Wetenschappen
FTI	Faculteit Toegepaste Ingenieurswetenschappen
FWET	Faculteit Wetenschappen
LNO ²	Lerend Netwerk van Onderwijsondersteuners
MoM	Moniraat op Maat – Academisch Nederlands
NACV	Netwerk Academische Communicatieve vaardigheden
NT2	Nederlands als tweede taal
NUT	Nederlandstalige Universitaire Talencentra
PAS	Platform Academische Schrijfcentra
SisA	Studenteninformatiesysteem van de Universiteit Antwerpen
SP	Schakelprogramma
STIP	StudenteninformatiePunt
TOY	Turkish Organised Youth
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VP	Vorbereidingsprogramma

1 Inleiding

Onderzoek noemt taalvaardigheid kritische factor voor studie- en werksucces. Academische taalvaardigheid maakt dan ook deel uit van de eindcompetenties van elke opleiding. In lijn met het onderwijs- en gelijkheidsbeleid van de Universiteit Antwerpen biedt Monitoraat op Maat ondersteuning aan studenten voor wie de academische taalontwikkeling niet vanzelfsprekend is.

Het programma van Monitoraat op Maat vormt een sterk samenhangend en doelgericht traject: introductiesessies, generieke en specifieke trainingen voor groepen, zelfstudiemateriaal en individuele begeleiding. Veel zorg gaat naar de efficiëntie van het aanbod. De combinatie van een laagdrempelige toegang, motivatieversterking en de integratie van onze werking in de faculteiten is hierbij een sterke troef.

De taalondersteuning komt tot stand in een partnerschap met de leerders zelf, met docenten en onderwijsondersteuners van onze Universiteit. Daarbij krijgt de context waarin studenten instromen en doorstromen veel aandacht. Ervaring en onderzoek leert immers dat ondersteuning pas effect heeft als verschillende actoren op alle niveaus van de onderwijsomgeving samenwerken om het studiesucces van studenten daadwerkelijk te verbeteren.

Dit rapport beschrijft de werking van Monitoraat op Maat in het academiejaar 2018-2019. We geven een overzicht van de ondersteuning, de bereikte doelgroepen en de reacties van de deelnemers. Daarna komt er een overzicht van onze samenwerking met de opleidingen, met het secundair onderwijs en met andere hogeronderwijsinstellingen in Vlaanderen en Nederland. Het rapport sluit af met een vooruitblik naar 2019-2020.

Monitoraat op Maat – Academisch Nederlands (Linguapolis/Universiteit Antwerpen) maakt deel uit van de Werkgroep Studieloopbaanbegeleiding van de Onderwijsraad. De werking en de resultaten worden jaarlijks geëvalueerd in de adviesraad van *Monitoraat op Maat*, en gepresenteerd in een jaarrapport.

2 Ondersteuning van studenten

Moniraat op Maat (hierna 'MoM') biedt ondersteuning bij de taalvaardigheidsontwikkeling van studenten, met bijzondere aandacht voor de studenten uit kansengroepen en voor anderstalige studenten. Opleidingen kunnen een beroep doen op MoM voor sensibiliseringsessies over taalvaardigheid voor alle studenten van de opleiding, en voor gerichte ondersteuning voor studenten met specifieke noden. Daarnaast hebben alle opleidingen toegang tot het ondersteunende leerpakket 'Basisvaardigheden academisch Nederlands' op Blackboard. De ondersteuning is gratis voor studenten en opleidingen.

2.1 Een model met twee componenten

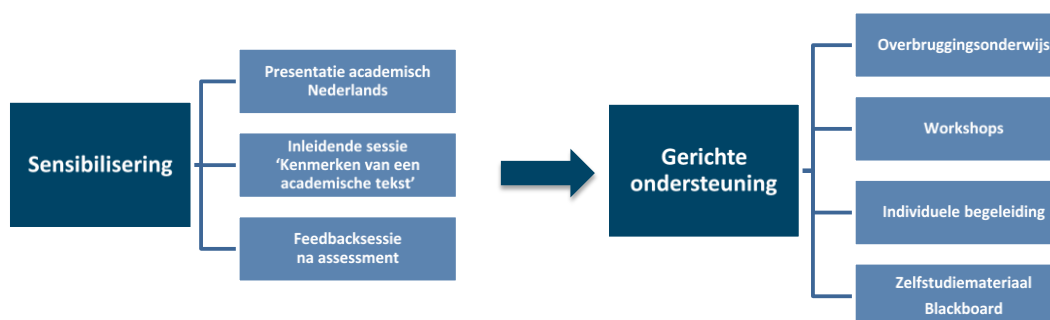
Om studenten optimaal te bereiken, passen we een model toe met twee componenten.

Component 1: sensibilisering voor alle studenten

Bij de start van het academiejaar worden instromende studenten gesensibiliseerd voor academische taalvaardigheid. Via een presentatie, een inleidende sessie of een feedbacksessie door MoM krijgen deze studenten een duidelijk beeld van de verwachte startcompetentie op het vlak van academische taalvaardigheid voor hun opleiding.

Component 2: gerichte taalondersteuning voor de doelgroep

De gerichte taalondersteuning heeft als doel lacunes in de taalvaardigheid van studenten weg te werken. MoM doet dat via workshops en individuele begeleiding, gecombineerd met digitaal zelfstudie- en zelftestmateriaal op Blackboard. De gerichte ondersteuning is bedoeld voor alle studenten voor wie academische taalvaardigheid bij de studie een struikelblok vormt of dreigt te vormen.

Figuur 1: MoM-model met twee componenten

De ondersteuning van MoM is:

- **laagdrempelig:** de ondersteuning is ingebed in de opleiding, ze wordt aangeboden op lesvrije momenten en op de campus van de student. Er is een zichtbare band met de taken en vereisten van de opleiding, een veilige leeromgeving en betrokkenheid

van de taalcoach. In de communicatie wordt ondersteuning voorgesteld als een “normaal” onderdeel van een studie.

- **behoeftegericht en functioneel:** afgestemd op de taalnoden, de studietaken en het vakgebied van de studenten; er wordt rekening gehouden met de taalomgeving en -achtergrond van de student.
- **efficiënt:** door de inzet op maximaal leerrendement in combinatie met een beperkte studiebelasting; door het gebruik van ondersteunend online leermateriaal (blended leren).
- **Ontwikkelingsgericht en motivatieversterkend:** vertrekkend bij het niveau van de student; het potentieel en de groeimogelijkheden worden aangesproken op het vlak van kennis, strategieën, vaardigheden en attitude; de focus ligt op de ‘growth mindset’ (Dweck, 2006) in plaats van op de deficiëntiegedachte.
- **activerend en niet-directief:** de nadruk ligt op zelfsturing en zelfreflectie; de studenten worden door de activerende en niet-directieve aanpak gestimuleerd om het leerproces in eigen handen te nemen.

Studenten nemen deel op **eigen initiatief**. Ze worden niet verplicht tot deelname of gemotiveerd met extra studiepunten, sancties of dwingende maatregelen. Door de focus op autonomie, betrokkenheid en competentieontwikkeling te richten zet MoM in op de bevordering van de **autonome motivatie** van de deelnemers, met een hoger leerrendement als doel (Deci & Ryan, 1985).

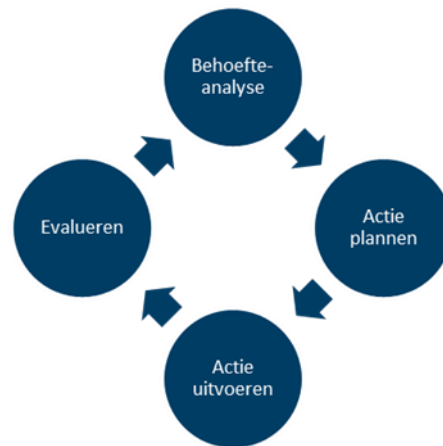
2.2 Inbedding in de opleiding

MoM evolueerde de voorbije jaren van een aanbod aan taalondersteuning op het monitoraat zelf naar een **aanbod in de opleidingen**. Deze inbedding kwam er op vraag van de opleidingen, met de bedoeling een groter deel van de doelgroep te bereiken. Praktisch houdt de inbedding in dat de ondersteuning wordt georganiseerd tijdens lesvrije blokken in het uurrooster, en in lokalen waar studenten doorgaans les hebben. De ondersteuning wordt ook bekendgemaakt door de opleiding zelf.

Alle sessies van MoM zijn gekoppeld aan drie fases in het leer- en onderwijsproces (Hattie & Timperley, 2007):

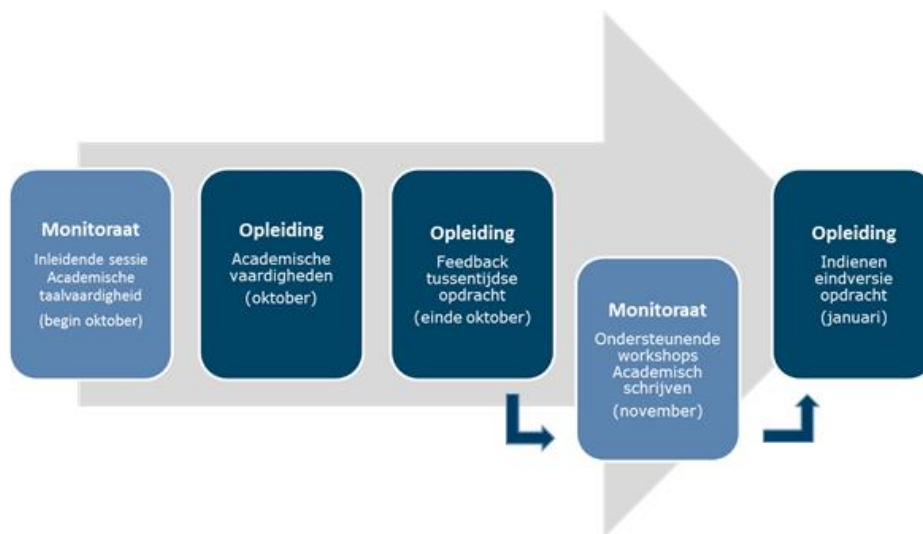
- feed-up (verwachtingen duidelijk maken)
- feedback
- feedforward (leerproces bijsturen).

De ingebedde ondersteuning van MoM sluit aan bij leerinhouden en studieopdrachten en komt tot stand in nauwe samenwerking met docenten of onderwijsondersteuners van de betrokken opleiding. De samenwerking verloopt in een cyclus van vier fases (figuur 2): na een vraag vanuit de opleiding wordt een aanbod georganiseerd toegesneden op de behoeftes en de leernoden. Na uitvoering wordt de werking geëvalueerd en bijgestuurd met het oog op de planning van het volgende academiejaar.

Figuur 2: Taalbeleidscyclus (Daems, 2010)

Figuur 3 illustreert de integratie van de taalondersteuning met de twee componenten in het schakelprogramma van de opleiding Verpleegkunde en Vroedkunde (FGGW). De taalondersteuning van MoM wordt aangeboden bij het opleidingsonderdeel ‘Persoonlijke ontwikkeling als geschoolde zorgverlener in de academische context’.

Figuur 3: Inbedding van inleidende sessie en gerichte ondersteuning in het opleidingsonderdeel ‘Persoonlijke ontwikkeling als geschoolde zorgverlener in de academische context’ van het schakelprogramma Verpleegkunde en Vroedkunde (FGGW).

In het opleidingsonderdeel leert de student wetenschappelijk redeneren, strategieën toepassen om wetenschappelijke informatie te zoeken en te analyseren, en rapporteren over onderzoeksresultaten. Als eindevaluatie voor dit opleidingsonderdeel maken studenten in groep een schriftelijk werkstuk, waarin ze de onderzoeks- en communicatievaardigheden toepassen die ze in het opleidingsonderdeel hebben verworven.

De taalondersteuning omvat vier interventies:

Interventie 1: Inleidende sessie door MoM, voor alle studenten

In het begin van het academiejaar geeft een taalcoach van MoM een inleidende sessie over academische taalvaardigheid. Deze sessie maakt studenten bewust van het belang van taalvaardigheid in een academische opleiding en laat ze kennismaken met de algemene principes van academisch schrijven. Het voorbeeldmateriaal uit de sessie is afgestemd op de opleiding.

Interventie 2: Feedback op taalvaardigheid door de opleiding, voor alle studenten

Om studenten tijdig inzicht te geven in hun eigen starttaalvaardigheid, organiseert de opleiding een individuele schrijfopdracht (een korte literatuurstudie op basis van twee wetenschappelijke artikels). Elke student krijgt in de loop van oktober hierop persoonlijke feedback door de opleiding met behulp van een gebruiksvriendelijke beoordelingswijzer, ontwikkeld door MoM.

Interventie 3: Workshops door MoM voor studenten met nood aan extra begeleiding

Studenten met werkpunten kunnen in november terecht in de ondersteunende workshopreeks 'Stappenplan bij het schrijven van een academische tekst' van MoM. De algemene principes uit die workshops kunnen de deelnemende studenten meteen toepassen op de groepsopdracht tijdens het eerste semester. De workshopreeks bestaat uit vier sessies van telkens 120 minuten, georganiseerd tijdens lesvrije momenten:

- Sessie 1: Tekstopbouw
- Sessie 2: Alinea's uitwerken
- Sessie 3: Academisch formuleren
- Sessie 4: Opvallende taalfouten voorkomen

De workshops worden op een interactieve manier gegeven voor maximaal 20 studenten per groep.

Interventie 4: Blackboardcursus 'Basisvaardigheden academisch Nederlands' van MoM voor alle studenten

Tijdens de opleiding en bij het uitvoeren van de schrijfopdrachten kunnen studenten gebruikmaken van de Blackboardcursus 'Basisvaardigheden Academisch Nederlands' van MoM.

Het doel van de interventies is viervoudig:

1. **Versterking van de startpositie** van alle studenten door de algemene principes van schrijfvaardigheid op te frissen.
2. **Verhoging van het leereffect** door middel van tussentijdse feedback.
3. **Differentiatie** in het leertraject door gerichte ondersteuning van studenten met een zwakkere uitgangspositie.
4. **Verbetering van de eindcompetenties** van alle studenten.

De inbedding maakt de tussenkomsten laagdrempelig en de ondersteuning relevanter voor de deelnemers. De ondersteuning wordt door de studenten als zeer positief beoordeeld.

2.3 Bekendmaking

Om de werking bekend te maken bij zowel studenten als onderwijzend en ondersteunend personeel van de Universiteit Antwerpen, maakt MoM gebruik van verschillende informatiekkanalen.

Bekendmaking bij studenten

Instromende studenten leren de ondersteuning kennen via een **presentatie of sensibiliseringssessie** van MoM. In sommige opleidingen wordt de ondersteuning toegelicht door een studietrajectbegeleider of docent, of door een student die eerder aan MoM heeft deelgenomen (zie ook 2.4).

Workshops worden aangekondigd via **Blackboard** en de **webpagina** van MoM (www.uantwerpen.be/monitoraatopmaat). Sinds 2012 zijn alle studenten automatisch via Blackboard gekoppeld aan de cursus 'Basisvaardigheden Academisch Nederlands: tips en oefeningen'; behalve zelfstudiemateriaal vinden studenten er ook een overzicht van de universiteitsbrede workshops van MoM.

Het bereik van de juiste doelgroep in de gerichte ondersteuning vraagt blijvende aandacht en inspanningen (Corradi en Levrau, 2017). Door middel van **Facebook en Instagram** richt MoM zich tot studenten die moeilijker te bereiken zijn langs de klassieke kanalen (zie bijlage 4 voor enkele schermafdrukken). De berichten worden gedeeld door diverse studentenverenigingen.

MoM is opgenomen in alle **infobrochures** voor studenten van de Dienst Studie-informatie van de Universiteit Antwerpen. De flyer van MoM (bijlage 1) wordt verspreid via studentensecretariaten, bibliotheken, studentenrestaurants, valven en lichtkranten op de verschillende campussen. Sinds 2019 wordt de flyer 'Vorbereidende workshop voor starters' (bijlage 2) uitgedeeld bij de inschrijving en op infodagen van de Universiteit Antwerpen.

Aan de boodschap en vormgeving van de flyers wordt veel zorg besteed. Om het inclusieve karakter van de flyer te garanderen, worden ontwerpen steeds vooraf afgetoetst bij vertegenwoordigers van verschillende doelgroepen.

Bekendmaking bij docenten en studentenondersteuners

Een cruciale rol in de bekendmaking van de ondersteuning en de doorverwijzing van studenten wordt gespeeld door docenten, mentoren en studentenbegeleiders.

MoM brengt zijn werking onder hun aandacht met berichten in de **Pintra Nieuwsbrief Onderwijs**. Daarnaast leren docenten en studiebegeleiders MoM kennen via professionaliseringssessies voor docenten, bijdragen aan Onderwijsbeleidsdagen enzovoort (zie 4.3). Sinds 2018-2019 stelt MoM zijn werking voor in infosessies voor de mentoren van **Mentoraat Plus** en informatie- en professionaliseringssessies voor nieuwe **studietrajectbegeleiders** van DSSB. MoM neemt ook deel aan de jaarlijkse netwerksessie van DSSB met studentenbegeleiders en vertegenwoordigers van studentenverenigingen.

2.4 Aanbod

Hieronder lichten we het ondersteunend aanbod van MoM toe in 2018-2019.

Sensibilisering voor alle instromende studenten

De sensibiliserende sessies worden geïntegreerd aangeboden (binnen het lessenrooster) aan alle instromende studenten van een opleiding. Opleidingen hebben de keuze uit drie soorten sessies.

Presentatie ‘Academisch Nederlands’	In de presentatie ‘Academisch Nederlands’ (15 of 30 min.) licht een taalcoach van MoM het belang van taalvaardigheid voor een academische studie toe. Studenten leren ook de werking van MoM en het digitaal zelfstudiemateriaal op Blackboard kennen. In sommige opleidingen gebeurt de presentatie samen met een student uit de betrokken opleiding die zelf eerder deelnam aan MoM.
Inleidende sessie ‘Kenmerken van een academische tekst’	De inleidende sessie ‘Kenmerken van een academische tekst’ (60 of 120 minuten) maakt studenten bewust van het belang van taal en taalvaardigheid in een academische studie , en laat studenten kennismaken met typische kenmerken van een academische tekst. Het voorbeeldmateriaal uit de sessie is afgestemd op de eigen opleiding waarvoor de introductie wordt aangeboden.
Feedbacksessie na assessment	In een feedbacksessie (60 of 120 minuten) bij een assessment krijgen studenten generieke feedback op academisch taalgebruik, aan de hand van veelvoorkomende fouten in het assessment. Een opleiding plant een feedbacksessie in voor alle studenten binnen een opleidingsonderdeel, of biedt ze optioneel aan voor studenten die een zwakke score behaalden op het assessment. Studenten die na de sessie meer ondersteuning nodig hebben, kunnen terecht in de gerichte ondersteuning.

Gerichte ondersteuning voor de doelgroep

De gerichte ondersteuning bestaat uit workshops, individuele begeleiding en zelfstudiemateriaal.

Vorbereidende workshops voor starters	Vóór het begin van het academiejaar (september) organiseert MoM voor startende studenten de voorbereidende workshop ‘Klaar voor de start?’ over academische taalvaardigheid, notities maken tijdens de les en efficiënte leesstrategieën (zie bijlage 2 voor de brochure). Studenten gaan zelf aan de slag met academische teksten en authentiek voorbeeldmateriaal uit de opleidingen. Studenten van de faculteiten FBD en WET kunnen de workshop volgen tijdens het overbruggingsonderwijs.
Workshops in de opleiding en in het ‘open aanbod’	Voor studenten met vraag naar gerichte taalondersteuning, organiseert MoM in het eerste en tweede semester ondersteunende workshops in kleine groep (120 minuten ¹). De workshops worden zoveel mogelijk ingebed in de opleiding: ze vinden plaats op een vrij moment in het lessenrooster en zijn afgestemd op de leerinhoud of studietaken van de betrokken opleiding. Studenten die niet terechtkunnen voor ondersteuning in de opleiding, kunnen de workshops

---

¹ Op Campus Drie Eiken en Campus Groenenborger worden de workshops ook aangeboden in compacte vorm van 60 minuten tijdens de middag.

Monitoraat op Maat – Academisch Nederlands

volgen in het opleidingsoverschrijdend ‘open aanbod’ van MoM op de Stadscampus, Campus Drie Eiken en Campus Groenenborger. De aangeboden workshops zijn:

Workshopreeks ‘Academische teksten schrijven’

Een reeks van drie interactieve workshops waarin verschillende aspecten van het schrijven van een paper worden toegelicht en inge oefend: tekstopbouw, alineaopbouw en wetenschappelijke formulering.

Workshop ‘Opvallende taalfouten voorkomen’

Interactieve workshop waarin typische valkuilen aan bod komen zoals het correct spellen van werkwoorden en het wel of niet aaneenschrijven van woorden.

Workshop ‘Academische teksten lezen’

Interactieve workshop waarin studenten strategieën toepassen om academische teksten zoals wetenschappelijke artikels en syllabi efficiënt te lezen.

Specifiek voor **studenten met Nederlands als tweede taal** organiseert MoM:

Infosessie voor anderstalige studenten

Infomoment waar studenten met Nederlands als tweede taal elkaar ontmoeten; ouderejaarsstudenten delen hun ervaringen over studeren aan de Universiteit Antwerpen met nieuwkomers.

Spreek- en schrijfclubs voor anderstalige studenten

Reeks interactieve spreek- en schrijfsessies met peerfeedback en persoonlijke feedback door de begeleidende taalcoach.

Voor leden van de **interculturele studentenverenigingen** AYO en Mahara organiseert MoM een aparte workshop; voor werkstudenten ontwikkelde MoM een voorbereidende workshop in samenwerking met **CWeST**.

Individuele begeleiding

Studenten met noden of vragen die niet aan bod komen in de workshops kunnen terecht bij een taalcoach voor individuele begeleiding op de **Stadscampus, Campus Drie Eiken of Campus Groenenborger**. Na een intakegesprek en diagnose volgt een persoonlijk begeleidingstraject, bestaande uit één of meer sessies. De duur van één sessie bedraagt ongeveer een uur; het aantal sessies varieert naargelang de behoefte en de concrete situatie van de student. De begeleiding zet in op de zelfredzaamheid van de student; ze omvat geen nalees- of correctieservice.

Voor individuele begeleiding bij bachelor- en masterscripties werkt MoM samen met de **Bibliotheek, studietrajectbegeleiders en betrokken docenten**. Studenten met niet-taalgerelateerde noden worden doorverwezen naar een studentenbegeleider van het **STIP**.

Zelfstudie- materiaal op Blackboard

Via Blackboard stelt MoM het digitale leerpakket 'Basisvaardigheden Academisch Nederlands' ter beschikking van alle opleidingen en studenten. Het pakket bevat **informatie, kennisclips en oefenmateriaal met feedback**, en is opgebouwd rond courante talige taken in de opleidingen: papers schrijven, academische teksten lezen, examenvragen beantwoorden, hoorcolleges volgen en e-mailen. Daarnaast is er ook materiaal rond algemene aspecten van academisch Nederlands zoals woordenschat, academische stijl en correcte taal (zie bijlage 5 voor enkele schermafdrukken uit het leerpakket).

Studenten kunnen **zelfstandig** met het materiaal aan de slag. Daarnaast integreren opleidingen het pakket in een **opleidingsonderdeel**, of zetten ze het in ter ondersteuning van paperopdrachten. Het videomateriaal wordt ook aangeboden op 'Eclips', het Learning Channel van de faculteit BE. In workshops en individuele begeleiding van MoM vult het leerpakket de *face-to-face* ondersteuning aan.

Monitoraat op Maat – Academisch Nederlands

Tabel 1 geeft een overzicht van de sensibiliserende sessies en gerichte ondersteuning, georganiseerd in 2018-2019.

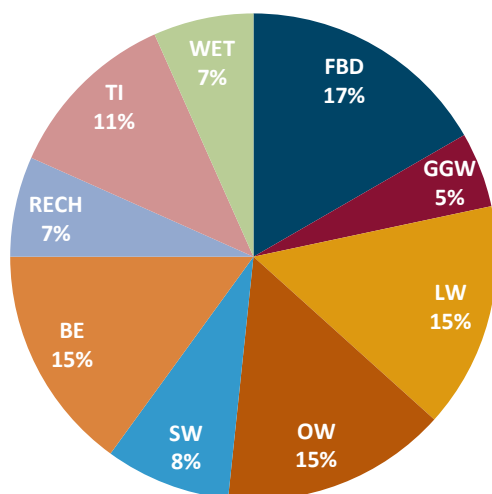
Sensibilisering (alle studenten)		
	Faculteit opleiding	Aantal deelnemers
Presentatie 'Academisch Nederlands'	<i>nieuw in 2018-2019</i> FBD Farmaceutische wet. ba1 GGW Revaki ba1 LW Geschiedenis ba1 LW Meertalige prof. communicatie sp <i>nieuw in 2018-2019</i> LW Wijsbegeerte ba1 OW Architectuur ba2 OW Interieurarchitectuur ba1 SW ba1 + sp	Alle studenten (1392)
Introductie 'Kenmerken van een academische tekst'	BE BK en EB +SEW + HI ba1 BE EB + SEW ba2 BE HI ba3 + sp FBD Biochemie ba1 FBD Biomedische wet. ba1 FBD Diergeneeskunde ba1 FBD Farmaceutische wet. ba1 GGW Verpleeg- en vroedk. sp LW Toegepaste taalkunde ba2 LW Wijsbegeerte ba1 <i>nieuw in 2018-2019</i> OW Architectuur ba1 (deel 1) OW Architectuur ba1 (deel 2) OW Conservatie en restauratie ba1 OW Erfgoedstudies sp RECH ba1 SW ba3 TI Bouwkunde ba2 <i>nieuw in 2018-2019</i> TI Elektromechanica ba2 <i>nieuw in 2018-2019</i> TI Elektromechanica ba3 + ma WET Chemie ba1	Alle studenten (2826)
Feedbacksessie na assessment	SW ba3 Leeronderzoek FBD Biomedische wetenschappen ba1 FBD Biochemie ba1 OW Architectuur ba2 OW Productontwikkeling ba1 TI ba1 + sp WET Chemie ba1	Alle studenten (965)

Monitoraat op Maat – Academisch Nederlands

Gerichte ondersteuning (doelgroep)		
	Faculteit opleiding	Aantal deelnemers
Overbruggingsonderwijs 'Kenmerken van een academische tekst' 'Klaar voor de start?'	FBD-WET Open aanbod	169 studenten
Introductie 'Kenmerken van een academische tekst'	Centrum West	21 studenten
Workshopreeks 'Een academische paper schrijven' (3x 120 min.) <i>nieuw in 2018-2019</i> <i>nieuw in 2018-2019</i>	BE EB + SEW ba2 FBD Farmaceutische wet. Ba1 (1 ws) GGW Verpleeg- en vroedk. sp LW Geschiedenis ba1 LW Taal-en letterkunde ba2 + MPC OW Architectuur ba1 (1 ws) RECH ba1 (1 ws) SW ba1 + sp Open aanbod Open aanbod zomer (1 ws)	346 studenten
Workshop 'Opvallende taalfouten voorkomen' (60 of 120 min.)	BE BK+EB ba1 FBD ba1 + WET ba1 GGW Verpleeg- en vroedk. sp LW Geschiedenis ba1 RECH ba 1 TI ba1 + sp Open aanbod	93 studenten
Workshopreeks 'Academische teksten lezen' (1x) (60 of 120 min.)	RECH ba 1 (2 ws) Studentenvereniging AYO Open aanbod	111 studenten
Schrijf- en Leeslab (anderstaligen)	Open aanbod	32 studenten
Totaal aantal unieke studenten in de workshops		629 studenten
Individuele begeleiding	Open aanbod	125 studenten
Totaal aantal unieke deelnemers gerichte taalondersteuning		681 studenten

Tabel 1: Overzicht MoM-sessies (sensibilisering en gerichte ondersteuning) en bereikte deelnemers 2018-2019

De ondersteuning van MoM vindt plaats in alle faculteiten. Figuur 4 geeft de verhouding van het aantal ingebede introducties en workshops per faculteit in 2018-2019 (n=60). Korte presentaties in de opleidingen zijn hier niet meegerekend.

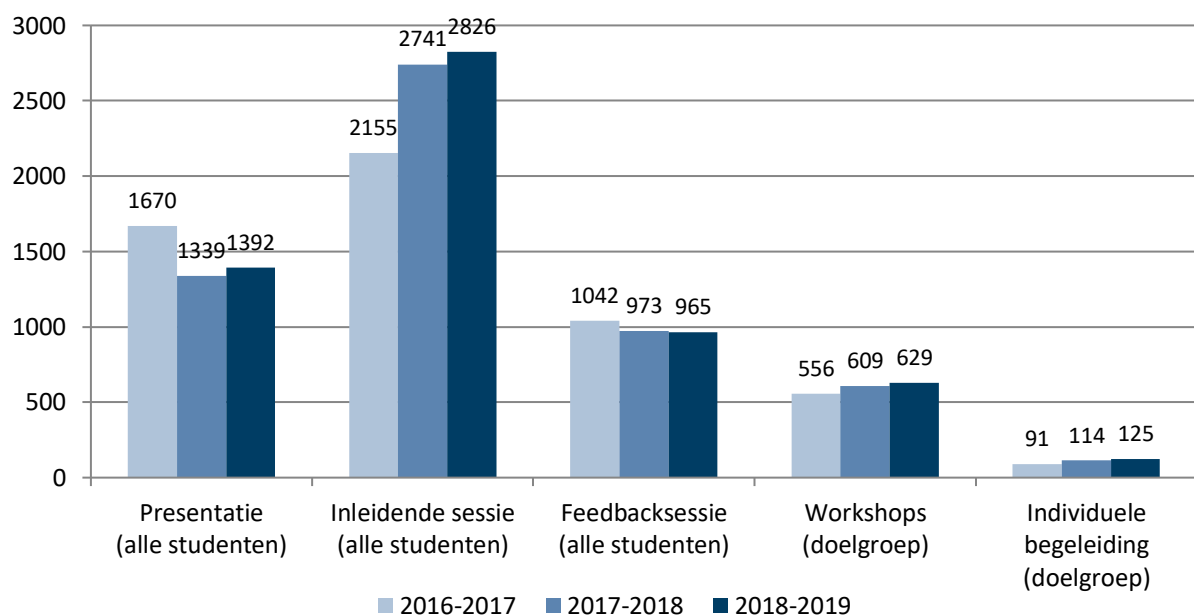
Figuur 4: verhouding aantal interventies (sensibilisering en gerichte ondersteuning) per faculteit in 2018-2019 (n=60)

3 Deelnemers en evaluatie

Hieronder brengen we het aantal bereikte studenten in 2018-2019 in kaart. Op basis van diverse achtergrondkenmerken schetsen we vervolgens het profiel van de deelnemers aan de gerichte ondersteuning. Tot slot presenteren we hun reacties over de ondersteuning.

3.1 Bereikte studenten

Net als het voorbije academiejaar bereikte MoM in 2018-2019 ongeveer 90 procent van alle instromende eerstebachelor- en schakelstudenten met een sensibiliseringssessie in de opleiding. Ook het aantal studenten dat gebruikmaakte van de gerichte ondersteuning bleef nagenoeg status quo in vergelijking met het jaar daarvoor (figuur 5).

Figuur 5: Bereik aantal unieke studenten voor sensibiliserende sessies en gerichte ondersteuning in de academiejaren 2016-2017, 2017-2018 en 2018-2019.

In 2018-2019 volgden **681 studenten** een of meer workshops of individuele begeleidingssessies van MoM (tegenover 664 studenten in 2017-2018). **629 studenten** volgden een of meer workshops, **125 studenten** deden een beroep op de individuele begeleiding (in totaal **290 individuele sessies**). Van de studenten die deelnemen aan de workshops, wordt het merendeel (58 procent) bereikt in de ingebedde workshops in de bacheloropleidingen en schakelprogramma's.

3.2 Profiel deelnemende studenten

Hieronder schetsen we het profiel van de studenten die een beroep doen op de gerichte ondersteuning van MoM (workshops en individuele begeleiding): met welke vragen en noden kloppen ze aan bij MoM en waar bevinden ze zich in hun studietraject? Daarna gaan we na in welke mate studenten uit kansengroepen vertegenwoordigd zijn op MoM. Om te

eindigen brengen we de studenten met een niet-Nederlandse taalachtergrond en met een migratieachtergrond in kaart.

Noden en opleidingsjaar

Noden

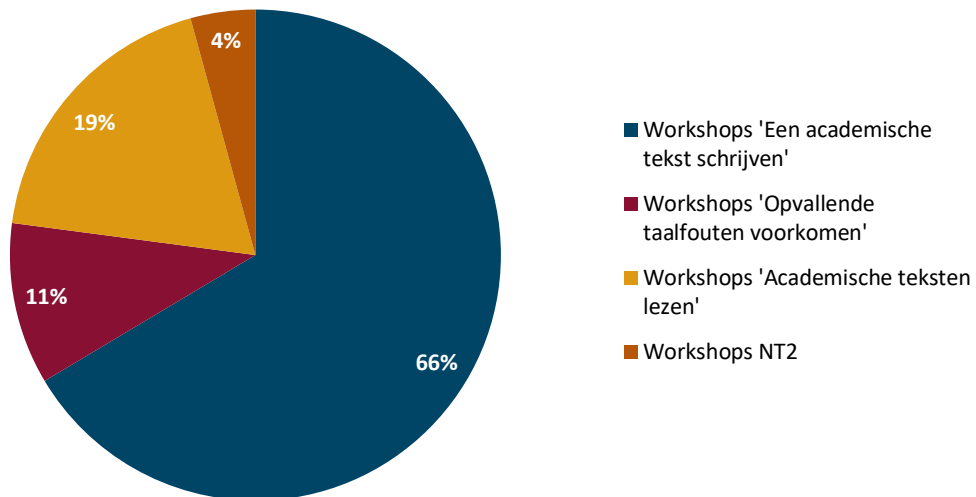
In de jaarlijkse studentenbevraging (zie 3.3) peilen we naar de reden voor deelname aan MoM. De meest genoemde redenen in 2018-2019 liggen in de lijn van de voorbije jaren:

1. **Moelijkheden met academische taalvaardigheid:** schrijven van papers, teksten structureren, academisch formuleren, d/t, spelling, lange teksten lezen, ...
2. **Tegenvallend resultaat** op opdracht of beginassessment
3. Op **aanraden van docent**, promotor, studie(traject)begeleider, ouders
4. **Andere moedertaal/thuistaal dan Nederlands:** Nederlands verbeteren, moeite met woordenschat, teksten lezen, tijdsdruk, vormcorrect schrijven, vlot praten, ...
5. **Onzeker** over taalvaardigheid (door o.a. vooropleiding of taalachtergrond)
6. Schrijfondersteuning **bachelor/masterscriptie**
7. **Opfrissing**

Studenten over de reden voor deelname in 2018-2019

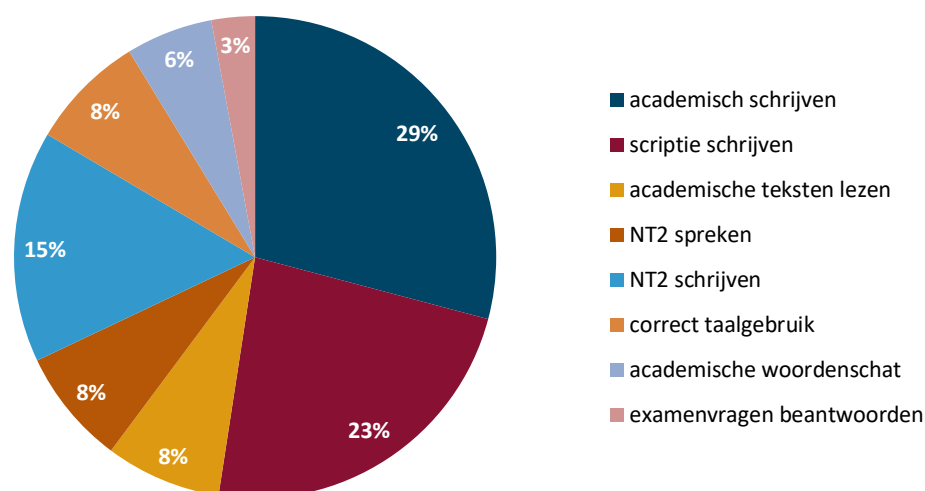
- *“Op aanraden van de projectbegeleider. Zij las mijn tekst en beoordeelde dat ik gebaat zou zijn bij het volgen van het monitoraat.”*
- *“Ik was niet geslaagd voor de schrijfoopdracht SAV (schakeljaar master in Verpleeg- en Vroedkunde).”*
- *“Omdat ik moeilijkheden ondervond bij het schrijven van mijn scriptie.”*
- *“Omdat ik niet geslaagd was op de instaptoets en het mij daarom aanbevolen werd de workshop te volgen.”*
- *“Moeite met de schrijfoopdracht”.*
- *“Zwakke/slechte ingangstest. Een technische vooropleiding gehad.”*
- *“Het werd mij aangeraden door de prof.”*
- *“Ik heb het Nederlands niet onder de knie.”*
- *“Voor mijn thesis.”*
- *“Ik voel mij nog niet zeker van mijn academisch Nederlands omdat ik anderstalige ben”.*
- *“Omdat de overgang van SO naar unief voor mij groot is.”*
- *“Moest van mijn ouders + handig.”*
- *“17 jaar geleden afgestudeerd.”*
- *“Ik heb deze sessie gevolgd vanwege mijn dyslectie en omdat ik niet zo taalvaardig ben.”*
- *“Op de hogeschool heb ik veel moeite gehad met teksten schrijven”.*

Net als de voorbije jaren deed de meerderheid van de deelnemers aan de workshops een beroep op MoM voor ondersteuning bij het schrijven van academische teksten (figuur 6). Het populairst is de workshopreeks 'Een academische tekst schrijven' (66 procent). Daarna volgen de workshops 'Academische teksten lezen' (19 procent), 'Opvallende taalfouten voorkomen' (11 procent) en de schrijf- en spreeklabs voor studenten met Nederlands als tweede taal (4 procent).

Figuur 6: deelnemers gerichte taalondersteuning per type workshop in 2018-2019 (n= 563)

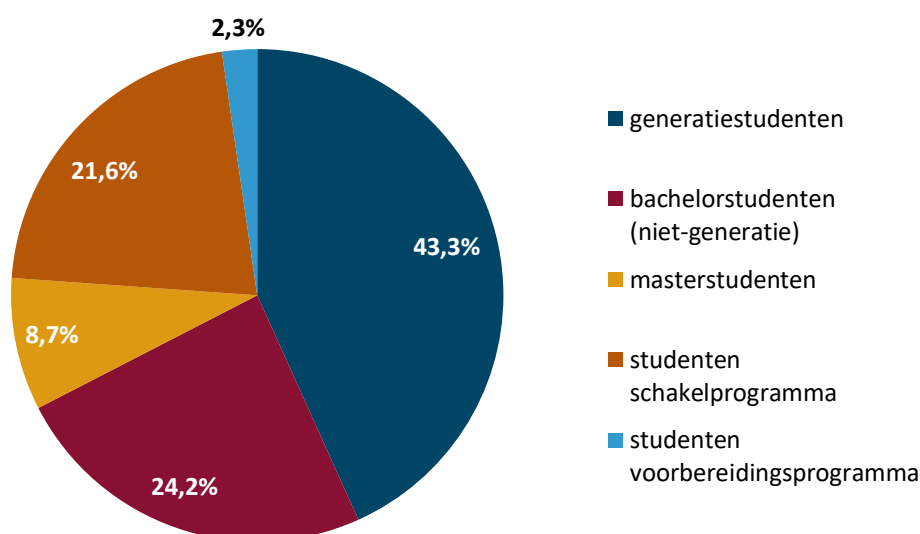
Ook in de individuele begeleiding komen de meeste studenten voor ondersteuning bij **teksten schrijven** (figuur 7). In 29 procent van de individuele sessies betrof de ondersteuning academisch schrijven in het algemeen; in 23 procent ging het specifiek over de bachelor- of masterscriptie. Andere noden waarvoor studenten individueel langskwamen, waren in 2018-2019: schrijfvaardigheid en spreekvaardigheid voor studenten met Nederlands als tweede taal (respectievelijk 15 en 8 procent), correct taalgebruik (8 procent), academische teksten lezen (7 procent), academische woordenschat (6 procent) en open examenvragen beantwoorden (3 procent).

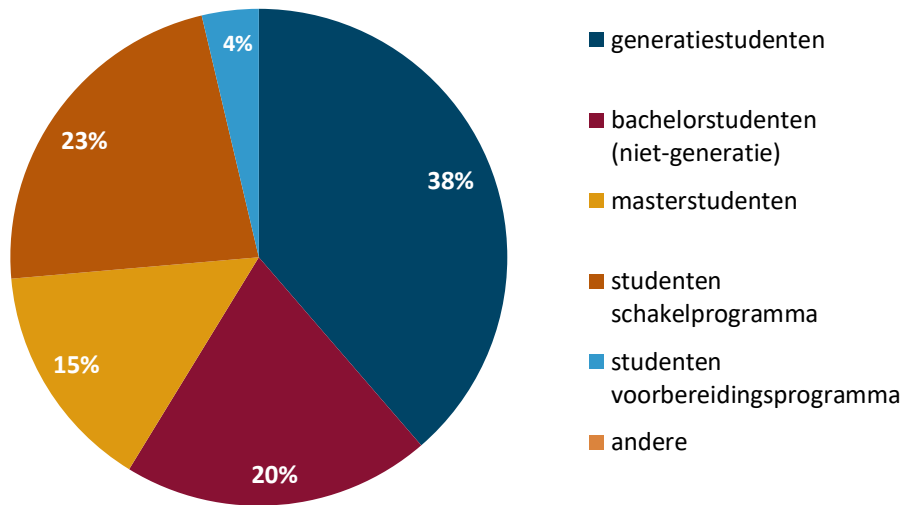
Figuur 7: Onderwerpen van taalondersteuning tijdens individuele begeleiding MoM 2018-2019 (n=100)

Opleidingsjaar

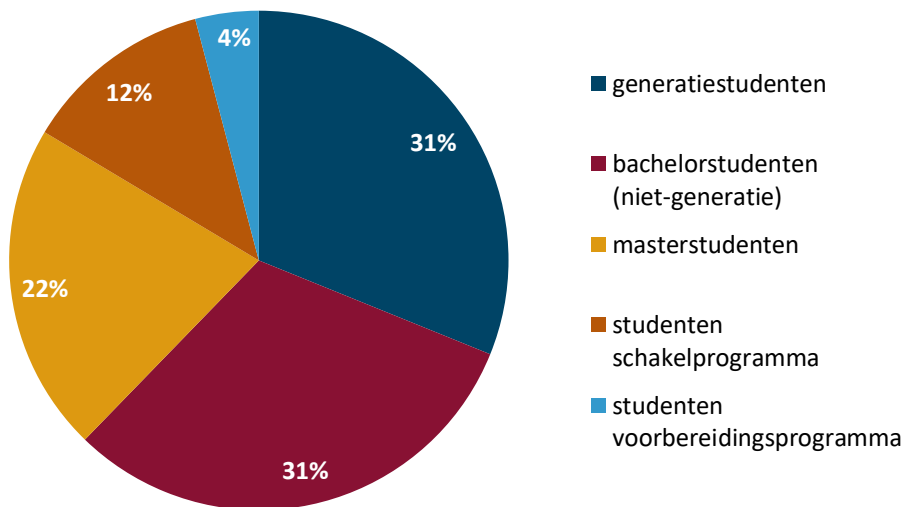
65 procent van de studenten die gebruikmaken van de gerichte ondersteuning van MoM zijn instromende studenten: 43 procent zijn generatiestudenten, 21 procent zijn schakelstudenten (zie figuur 8). Naast instromende studenten bestaat de groep MoM-studenten uit niet-generatiebachelorstudenten (24 procent), masterstudenten (8 procent) en studenten uit een voorbereidingsprogramma (2 procent). De sterke vertegenwoordiging van instromende studenten komt voor een deel doordat het ingebed aanbod hoofdzakelijk wordt georganiseerd in ba1-opleidingen en schakelprogramma's; aan het 'open aanbod' kunnen studenten uit alle opleidingsjaren deelnemen (zie figuur 9). In de individuele begeleiding komt één op de vijf studenten uit een masteropleiding, voornamelijk met de vraag naar ondersteuning bij het schrijven van de masterscriptie (figuur 10).

Figuur 8: Deelnemers gerichte taalondersteuning MoM volgens opleidingsjaar 2018-2019 (n=654)

Figuur 9: Deelnemers 'open aanbod' MoM volgens opleidingsjaar 2018-2019 (n=269)

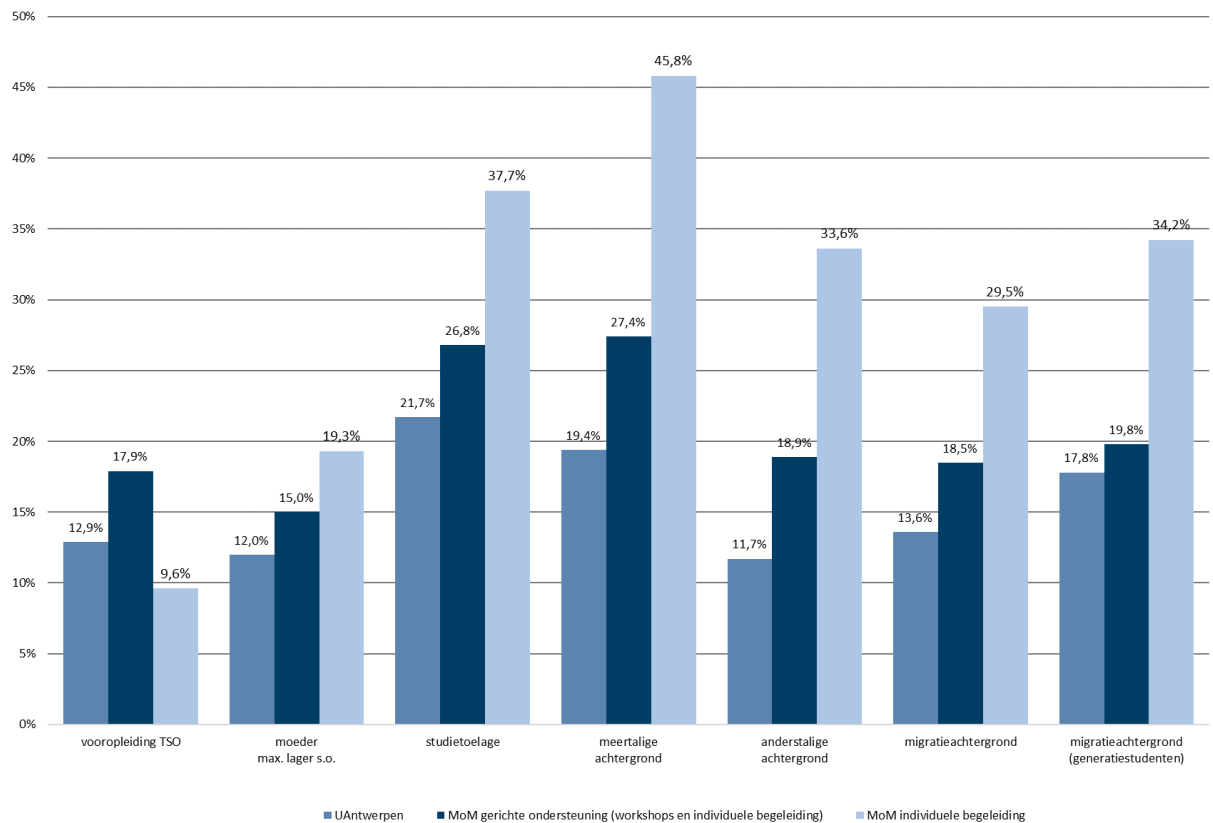

Figuur 10: Deelnemers individuele begeleiding MoM volgens opleidingsjaar 2018-2019 (n=122)

Achtergrondkenmerken

Uit onderzoek blijkt dat thuistaal, migratieachtergrond, vooropleiding en socio-economische achtergrond een impact kunnen hebben op de in-, door- en uitstroom van studenten (zie o.a. Lens et al., 2015 en Van den Branden, 2015). Bovendien komt taalvaardigheid in de literatuur over de participatie van maatschappelijk kwetsbare jongeren aan het hoger onderwijs en het beroepenveld naar voor als één van de kritische succesfactoren van studiesucces (Lacante et al., 2007 en De Jong, 2014). Hieronder schetsen we op basis van de

SisA-gegevens het profiel van de studenten die in 2018-2019 een beroep deden op de gerichte ondersteuning van MoM volgens de vooropleiding, opleidingsniveau moeder, studietoelage, taalachtergrond en migratieachtergrond (figuur 11).

Figuur 11: vergelijking achtergrondkenmerken studenten UAntwerpen en deelnemers gerichte ondersteuning MoM 2018-2019

Vooropleiding

Bijna één op de vijf studenten (18 procent) die gebruikmaken van de gerichte ondersteuning, heeft een **tso-vooropleiding**, tegenover één op de acht (13 procent) studenten op Universiteit Antwerpen. Uit een effectonderzoek van MoM door CeMIS (Corradi & Levrau, 2017) blijkt dat studenten met een tso-vooropleiding die deelnamen aan de gerichte ondersteuning van MoM, significant betere studieresultaten behaalden dan tso-studenten die hier niet aan deelnamen.

Opleidingsniveau moeder

Het opleidingsniveau van de moeder wordt als indicator gebruikt voor een lage SCSE-achtergrond²: studenten in het hoger onderwijs met een **laagopgeleide moeder** stromen gemiddeld veel moeilijker door dan studenten met een hoger opgeleide moeder (Van den Branden, 2015). 15 procent van de studenten die deelnemen aan de gerichte ondersteuning, heeft een moeder met ten hoogste een diploma lager secundair onderwijs. In de individuele begeleiding stijgt dit aantal tot één op de vijf studenten (19 procent). Op

² Zie ook Seghers & Van Haarlem (2015).

de hele studentenpopulatie op Universiteit Antwerpen heeft 12 procent een moeder met ten hoogste een diploma lager secundair onderwijs.

Studietoelage

Naast het opleidingsniveau van de moeder geldt ook het krijgen van een **studietoelage**³ als indicator voor een lagere SCSE-achtergrond. Ruim één op de vier studenten (26,8 procent) die deelnemen aan MoM, ontvangt een studietoelage. Bij de studenten met een individueel ondersteuningstraject stijgt dit aantal tot 37,7 procent. Van de hele studentenpopulatie op de Universiteit Antwerpen ontvangt ongeveer één op de vijf studenten een studietoelage (21,7 procent).

Taalachtergrond

In SisA wordt de **taalachtergrond** geregistreerd via de notie ‘moedertaal’. Omdat het begrip ‘moedertaal’ voor studenten met een meertalige of anderstalige achtergrond soms op verschillende manieren wordt ingevuld (van der Westen, 2016), wordt in dit rapport ‘anderstalige achtergrond’ op twee manieren gedefinieerd en weergegeven. **Meertalige studenten** zijn studenten die, al dan niet in combinatie met Nederlands, een andere taalachtergrond opgeven dan Nederlands, hetzij als ‘moedertaal’ of als ‘niet-moedertaal’. Hieronder vallen bijvoorbeeld studenten die hun schoolopleiding in het Nederlands hebben doorlopen, maar met (één van de) ouders thuis geen Nederlands spreken. **Anderstalige studenten** geven in SisA voor ‘moedertaal’ een andere taal op dan Nederlands. Onder hen zijn studenten die relatief recent Nederlands hebben geleerd, de zogenaamde anderstalige nieuwkomers of zij-instromers. Studenten zijn volgens deze definitie ‘Nederlandstalig’ als ze uitsluitend Nederlands als taalachtergrond opgeven.

In 2018-2019 had 27 procent van de MoM-studenten een **meertalige taalachtergrond**; op de Universiteit Antwerpen was dat 19 procent. Bij studenten die individuele ondersteuning volgden op MoM, was bijna de helft meertalig (45 procent). 18 procent van de MoM-studenten was **anderstalig** (tegenover 11 procent van de hele studentenpopulatie van de Universiteit Antwerpen). Van de studenten die individuele ondersteuning volgen, was een op de drie studenten (33 procent) anderstalig.

Migratieachtergrond

Uit de analyse van de SiSA-gegevens uit 2018-2019 blijkt dat 18 procent van de MoM-studenten een **migratieachtergrond**⁴ heeft, tegenover 11 procent voor de Universiteit Antwerpen. In de individuele begeleiding van MoM heeft 29 procent een migratieachtergrond. Als we naar de generatiestudenten kijken, loopt de vertegenwoordiging op MoM (20 procent) nagenoeg gelijk met het aandeel generatiestudenten met migratieachtergrond op de Universiteit Antwerpen (18 procent). Van de generatiestudenten die op MoM een individueel traject volgen, heeft 34 procent een migratieachtergrond.

---

³ In SisA aangeduid als ‘beursstudenten’ en ‘bijna-beursstudenten’

⁴ Een student met een migratieachtergrond is volgens onze definitie een student die een hoofdverblijfplaats (officieel thuisadres) heeft in België op het moment van de inschrijving/registratie en zelf een nationaliteit bezit óf minstens één ouder óf minstens twee grootouders heeft die bij geboorte een nationaliteit bezit of bezat die niet behoorde tot: België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Ierland, IJsland, Liechtenstein, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, Verenigd Koninkrijk, Zweden, Zwitserland.

Conclusie

Samengevat telt MoM in vergelijking met de gehele studentenpopulatie van de Universiteit Antwerpen in verhouding meer studenten met een tso-vooropleiding, meer studenten met een studietoelage en meer studenten met een laagopgeleide moeder. Dat lijkt enerzijds logisch: in het bijzonder van studenten met een atypische vooropleiding en een lagere SCSE-status (cf. het opleidingsniveau van de moeder en studietoelage) kan verwacht worden dat ze sneller studieproblemen ondervinden dan andere studenten. Daartegenover staat dat de deelname bij deze doelgroep aan aanvullende ondersteuning niet vanzelfsprekend is, onder meer vanwege de extra tijdsinvestering bovenop de bestaande studielast. In verhouding tot de hele studentenpopulatie bereikt MoM ook meer studenten met een anderstalige en een migratieachtergrond.

Uit een survey-onderzoek van CeMIS (Corradi en Levrau 2017) blijkt ten slotte dat studenten die een beroep doen op MoM, een significant **lager verbaal zelfconcept** hebben dan studenten die geen beroep doen op MoM. Uit dezelfde studie blijkt ook dat MoM-studenten significant hoger scoren voor '**prestatiedruk**' in vergelijking met de gemiddelde student.

3.3 Evaluatie door studenten

De taalondersteuning van MoM wordt elk jaar geëvalueerd via een anonieme bevraging van de deelnemers. Het doel van de evaluatie is om de kwaliteit en de efficiëntie van de activiteiten te bewaken en waar nodig bij te sturen.

De studentenbevraging gebeurt door middel van een evaluatieformulier en wordt digitaal of op papier afgenomen na:

- workshops in de opleidingen
- workshops en individuele begeleiding in 'open aanbod'
- inleidende sessies in de opleidingen

Het bevragingsformulier bevat 5 gesloten en 3 open vragen. Bij de gesloten vragen geven de studenten een waardering op een 5-puntsschaal (van '0= helemaal niet goed' tot '5 = heel goed'). Bij de open vragen geven studenten opmerkingen en suggesties om de kwaliteit en de organisatie van de ondersteuning te verbeteren, en geven ze de reden van deelname aan de taalondersteuning (zie 3.2).

Tabel 2 geeft een overzicht van de resultaten van de evaluatie in 2018-2019 (n=654), vergeleken met de gemiddelde score van de voorbije vier werkingsjaren (n=1913).

1. Ik ben tevreden over de <i>inhoud</i> van de taalondersteuning.	2018-2019	2014-2018*
Gemiddelde (waardering op 5)	4,05	4,21

2. Ik ben tevreden over de <i>aanpak</i> van de taalondersteuning.	2018-2019	2014-2018*
Gemiddelde (waardering op 5)	4,19	4,31

3. Door de taalondersteuning ben ik <i>meer zelfverzekerd</i> geworden over mijn academische taalbeheersing	2018-2019	2014-2018*
Gemiddelde (waardering op 5)	3,40	3,39

4. Dit aanbod taalondersteuning van <i>Monitoraat op maat</i> ...	2018-2019	2014-2018*
... was voor mij voldoende.	59%	57%
... mag voor mij uitgebreider.	25%	26%
Ik weet het (nog) niet.	15%	17%

5. Een goede manier om taalondersteuning aan te bieden, vind ik ... (waardering op 5)	2018-2019	2014-2018*
Zelfstudiemateriaal	3,27	3,27
Groepslessen	3,88	3,88
Individuele ondersteuning	4,16	4,11

* gemiddelde van 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017 en 2017-2018

Tabel 2: Evaluatie van de taalondersteuning door studenten MoM 2018-2019

Net als de voorbije jaren is de gemiddelde tevredenheid over de ondersteuning in 2018-2019 hoog. Op een schaal van 5 geeft 80 procent van de deelnemers een waardering van 4 of 5 voor de tevredenheid over de **inhoud** van de sessies; 85 procent geeft een waardering van 4 of 5 voor de **aanpak** van de ondersteuning. Bijna de helft van de deelnemers geeft met een waardering van 4 of 5 aan meer zelfverzekerd te zijn geworden over zijn of haar academische taalbeheersing.

In de bevraging geven studenten aan of ze de ondersteuning voldoende vonden. Eén op de vier studenten geeft aan dat het aanbod uitgebreider mag. Een aandachtspunt hier blijven de verkorte workshops die, door gebrek aan ruimte in het lessenrooster van sommige opleidingen (met name op Campus Drie Eiken en Campus Groenenborger) tijdens de middagpauze worden georganiseerd.

Tot slot verkiezen studenten ook in 2018-2019 individuele ondersteuning boven workshops en zelfstudiemateriaal.

De opmerkingen en suggesties uit de open antwoorden komen in grote lijnen overeen met de vorige jaren. De meest voorkomende **positieve punten en verbeterpunten** die in de bevraging van 2018-2019 worden genoemd, zijn:

Wat vond je de moeite waard?

- inhoud, lesmateriaal
- toepasbare tips (haalbaar)
- actieve aanpak, interactie, iedereen komt aan bod
- duidelijke les, goede structuur, opbouw van de les
- docent aangenaam, vriendelijk, begripvol
- studenten met dezelfde moeilijkheden zien
- zelf kunnen kiezen van geschikte hulpmiddelen

Hoe kan de taalondersteuning beter?

- meer sessies, meer oefeningen, meer voorbereidende en nabereidende taken, testen
- opdracht- en opleidingsspecifieker
- meer persoonlijke feedback
- ondersteuning vroeger in het jaar
- ondersteuning pas aanbieden als we echt moeten schrijven

Om tegemoet te komen aan de vraag van sommige studenten naar meer ondersteuning, zet MoM in op **blended leren** door de *face-to-face* ondersteuning aan te vullen en af te wisselen met onlineoefeningen uit het leerpakket 'Basisvaardigheden Academisch Nederlands' op Blackboard. Het evenwicht tussen de verwachte **tijdsinvestering** van studenten en het rendement is hierbij een blijvend aandachtspunt.

De suggestie om de ondersteuning vroeger in het academiejaar te organiseren, komt ook voor in de bevestigingen van de voorbije jaren. MoM probeert de ondersteuning zo vroeg mogelijk in het leertraject aan te bieden; de begeleiding focust immers op basisvaardigheden waarop de ontwikkeling van de academische geletterdheid voortbouwt. Anderzijds leert de ervaring dat studenten gemotiveerder zijn om aan hun academische taal te werken als de ondersteuning aansluit bij een opdracht in de opleiding.

Studenten over de workshops 2018-2019

- *"Interactief met veel voorbeelden maakt het duidelijk en realistisch."*
- *"Graag nog meer toegepast op mijn eigen opdracht."*
- *"Lees- en antwoordstrategieën heeft mij echt de ogen geopend, zeer goede workshop. Alle lessen hebben mij iets bijgebracht."*
- *"Bij groepsessies kan je ook horen welke fouten of moeilijkheden anderen hebben en daar kan je dan ook op letten."*
- *"Heel aangename lessenreeks waarbij je betrokken werd."*
- *"De rustige uitleg en de boodschap dat het voor niemand 'vanzelfsprekend' is [student met dyslexie]."*
- *"De opdrachtenbundels waren zeer handig."*
- *"Het waren heel duidelijke lessen met goede opbouw en super duidelijke, rustige docente die alles heel goed en overzichtelijk bracht!"*
- *"Drie sessies is perfect als werkstudent (niet simpel om altijd vrij te krijgen)".*

4 Versterking van de leeromgeving

MoM versterkt de taalvaardigheidsondersteuning van studenten in de opleiding, maar vervangt ze niet. Taalondersteuning is in eerste instantie de taak van de opleiding zelf. Vooral studenten met een zwakkere uitgangspositie blijken - meer dan andere studenten – voor hun studievoortgang in hoge mate afhankelijk van een kwaliteitsvolle en rijke leeromgeving⁵.

MoM werkt samen met het departement Onderwijs bij het universiteitsbreed uitdragen van een ontwikkelingsgerichte taalbeleidsvisie. In de opleidingen ondersteunt MoM de uitbouw van een krachtige taalleeromgeving door vraaggestuurde input en advies. Verder deelt MoM zijn expertise met onderwijzend en ondersteunend personeel via workshops en presentaties, onderwijstips en good practices in samenwerking met het departement Onderwijs en ECHO, en in bijdragen aan publicaties.

4.1 Ondersteuning van het taalbeleid

MoM ontwikkelde in samenwerking met het departement Onderwijs de **Nota Taalbeleid Academisch Nederlands van de Universiteit Antwerpen**⁶. De nota sluit aan bij de algemene visie van de Universiteit op onderwijs (competentiegericht, activerend en studentgericht)⁷ en diversiteit (maximale ontplooiingskansen voor elke student)⁸, en vertolkt een ontwikkelingsgerichte visie op taalvaardigheid. De nota wordt onderbouwd met voorbeelden van goede praktijk in de opleidingen, en dient als ondersteuning voor de faculteiten bij de uitbouw van een eigen taalbeleid.

Met de toenemende diversiteit vragen steeds meer docenten en ondersteuners zich af hoe ze het best omgaan met meertaligheid. Op vraag van de Werkgroep Studieloopbaanbegeleiding ontwikkelde MoM, in samenwerking met de CIKO FBD en studietrajectbegeleiding FTI, de **Nota ‘Omgaan met taalfouten van anderstalige studenten in studietaken (onderwijstaal Nederlands)’**⁹. De nota biedt tips en handvatten voor docenten en studentenbegeleiders. Daarnaast ondersteunde MoM de pilot in FBE rond **examenfaciliteiten voor studenten met een anderstalige achtergrond**.

4.2 Ondersteuning van de opleidingen

MoM ondersteunt opleidingen en docenten bij de uitbouw van een sterke taalleeromgeving. Opleidingen doen een beroep op MoM voor:

- het expliciteren van talige verwachtingen in opdrachten en assessments
- het geven van taalontwikkende (peer)feedback op schriftelijke werkstukken
- de ontwikkeling van opdrachtgebonden of opleidingsbrede kijkwijzers voor de beoordeling van taalvaardigheid

---

⁵ Severiens, Wolff en Rezai (2006)

⁶ Goedgekeurd door de Onderwijsraad op 1 maart 2016 en door de Raad Dienstverlening op 25 maart 2016.

⁷ *UAntwerpen-visie op onderwijs: realisatie*. Geraadpleegd van

https://pintra.uantwerpen.be/bbcswebdav/institution/Centrale%20diensten/Departement%20Onderwijs/Beleid%20%26%20organisatie/Beleid/Uantwerpen%20-%20visie/20150624_UA-visie%20op%20onderwijs%20realisaties%20Finaal.pdf

⁸ *Diversiteitsbeleid aan de Universiteit Antwerpen*. Geraadpleegd van

<https://www.uantwerpen.be/nl/overuantwerpen/missie-en-visie/diversiteit/diversiteitsbeleid/>

⁹ Goedgekeurd door de Onderwijsraad op 28 maart 2017.

Monitoraat op Maat – Academisch Nederlands

- de ontwikkeling van (begin)assessments taalvaardigheid voor de opleidingen, met het oog op bevordering en aansturing van het leerproces (Gijbels en Speltincx, 2011)

Zo ontwikkelde MoM in 2018 een **training ‘Hoe geef je feedback?’** voor het Peerfeedback-project ‘Verslagen schrijven’ van het opleidingsonderdeel ‘4-Uitvoeringstechnieken ba 2’ (FTI, Bouwkunde). In opdracht van FBE, FTI en FFBD maakte MoM een **digitaal assessment ‘Correcte taal’** voor eerstejaarsstudenten. Alle instromende studenten maken het assessment tijdens de eerste week van het academiejaar. Het doel van het assessment is studenten te sensibiliseren voor correct taalgebruik in schriftelijke communicatie. Studenten met een zwak resultaat kunnen terecht in de workshop ‘Werkwoordspelling en andere valkuilen’ van MoM.

Via Blackboard stelt MoM het digitale leerpakket ‘Basisvaardigheden Academisch Nederlands’ ter beschikking van alle opleidingen en studenten (zie ook 2.4).

4.3 Professionalisering van docenten

MoM zet op verschillende manieren in op de professionalisering van docenten, onderwijsondersteuners en studentenbegeleiders:

Onderwijstips van het ExpertiseCentrum Hoger Onderwijs (ECHO) over taalvaardigheid in samenwerking met MoM:

- Onderwijstip ‘Talige verwachtingen duidelijk maken bij academische schrijftaken’
- Onderwijstip ‘Werken aan academische taalvaardigheid doorheen de opleiding’
- Onderwijstip ‘Hoe omgaan met taalfouten van niet-moedertaalsprekers Nederlands?’

Goedeprijkvoorbeelden van MoM in de opleidingen, op het **Pintra Infocenter Onderwijs** (2018-2019):

- Good Practice ‘Blackboardcursus Basisvaardigheden academisch Nederlands’
- Good Practice ‘Ondersteuning academisch schrijven in het schakelprogramma Verpleeg- en Vroedkunde’ (i.s.m. FGGW)
- Good Practice ‘Peerfeedbacksysteem voor groepswork’ (i.s.m. FTI)

Workshops en presentaties rond taalvaardigheidsontwikkeling en –ondersteuning (2018-2019):

- ‘Studeren in het Nederlands aan de Universiteit Antwerpen’ in samenwerking met anderstalige studenten van de Diversiteitscommunity (Universiteit Antwerpen), Linguapolis Lunch & learn.
- ‘Peerfeedback. Leren door te geven’, studiedag Forum Taalbeleid en Taalondersteuning Hoger Onderwijs 2019.
- ‘Taalontwikkende feedback’, AUHA Onderwijsdag 2019.
- ‘Academisch lezen’, Trefdag Leesvaardigheid AP Hogeschool, Universiteit Antwerpen en GO! Antwerpen.

Publicaties rond academische taalvaardigheid in 2019:

- Berckmoes, D., Bonne, P., Heeren, J., Leuridan M., Mestdagh I. en Vrijders J. (red.) (2019). *Taalbeleid en taalondersteuning: Wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven, LannooCampus.
- Cajot, G., De Beuckelaer W. en Leuridan M. (2019). 'Stapsgewijze inbedding van een leerlijn academische taalvaardigheid'. In: Berckmoes D. (et al)(red.) *Taalbeleid en taalondersteuning: Wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven, LannooCampus.
- Berckmoes, D., De Beuckelaer W., Nachtegalee H., Rombouts H. en Vuye C. (2019). 'Peerfeedback: leren door te geven. Een praktijkvoorbeeld uit de faculteit Toegepaste Ingenieurswetenschappen – Universiteit Antwerpen'. In: Berckmoes D. (et al)(red.) *Taalbeleid en taalondersteuning: Wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven, LannooCampus.

5 Brug met het secundair onderwijs

Om een vlotte overgang mogelijk te maken van het secundair naar het hoger onderwijs neemt de Universiteit Antwerpen diverse initiatieven rond studiekeuzeoriëntering en voorbereidend onderwijs. MoM slaat de brug met het secundair onderwijs via voorbereidende workshops voor startende studenten, een online voorbereidend leerpakket, een stageproject van de Educatieve master, samenwerkingsoverleg met het secundair onderwijs en workshops voor leerlingen van de derde graad secundair onderwijs.

Eerdere **projecten** in verband met de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs:

- Nota ‘Talige startcompetenties voor het universitair onderwijs’ (VLIR) (2016);
- Denktank Taal (2013): driemaandelijksse bijeenkomsten met vertegenwoordigers uit het secundair en het hoger onderwijs in Antwerpen rond de problematiek van de overgang tussen de beide onderwijsniveaus;
- Coaching tutoren ‘Tutoraatproject’ (AUHA) in taalondersteunende vakbegeleiding (2012)
- Educatief secundair traject Antwerpen/Vol-Ant over instroom nieuwkomers uit niet-EU-landen in hoger onderwijs (2012);
- Onderzoek naar talige knelpunten in het hoger onderwijs met aanbevelingen voor het secundair onderwijs¹⁰ (2009).

5.1 Workshop ‘Taalvaardig starten in het hoger onderwijs’ voor leerlingen secundair

Ter ondersteuning van de voorbereiding van leerlingen op de overgang naar het hoger onderwijs biedt MoM de workshop ‘Taalvaardig starten in het hoger onderwijs’ aan voor scholen secundair onderwijs. De beoogde doelgroep zijn scholen uit Antwerpen en de rand rond Antwerpen met een diverse leerlingenpopulatie.

In de workshop maken leerlingen kennis met academisch Nederlands en met talige studietaken aan de Universiteit. Daarnaast kunnen de leerlingen hun eigen taalvaardigheid aftoetsen met behulp van het online leerpakket, en vernemen ze hoe ze zich verder kunnen voorbereiden op de start van het hoger onderwijs. De workshop vindt plaats op de campus (in combinatie met een rondleiding of workshop van de Bibliotheek) of in de school zelf.

Sinds 2018 wordt de workshop ook georganiseerd in het kader van de schoolbezoeken van de **Dienst Studentenuwerving**. Dit leidde tot een sterke toename van het aantal aanvragen voor de workshop. In 2018-2019 bezocht MoM **32 scholen secundair onderwijs** (1780 leerlingen) in de provincie Antwerpen (tegenover 15 scholen (684 leerlingen) in 2017-2018)¹¹.

• Annuntia-Instituut Wijnegem	• Koninklijk Atheneum Deurne	• Onze-Lieve-Vrouw- Presentatie Bornem	• Sint-Michielscollege Brasschaat
• Campus De Vesten Herentals	• Koninklijk Atheneum Ekeren	• Onze-Lieve-Vrouw- Presentatie Sint-Niklaas	• Sint-Ursula-Instituut Wilrijk
• Erasmusatheneum Kalmthout	• Koninklijk Atheneum Hoboken	• Pius X-instituut	• Sint-Victorinstituut Alseberg
• College van het Eucharistisch Hart Essen (Antwerpen)			

¹⁰ Het volledige rapport is te vinden op: www.uantwerpen.be/monitoraatopmaat

¹¹ Cuvelier, P., D. Berckmoes, H. Rombouts, W. De Beuckelaer (2019). *Monitoraat op maat-Academisch Nederlands, Universiteit Antwerpen. Rapport 2017-2018*. Linguapolis/Universiteit Antwerpen.

Monitoraat op Maat – Academisch Nederlands

- Gemeentelijk Instituut Brasschaat
- Heilig-Hartcollege Heist-op-den-Berg
- Instituut Dames Antwerpen
- Kardinaal van Roey-instituut Vorselaar
- Koninklijk Atheneum Berchem
- Koninklijk Atheneum Irishof Kapellen
- Koninklijk Atheneum MXM
- OLV Pulhof
- Mariagaarde Instituut Westmalle
- Maris Stella Instituut Malle
- Antwerpen
- Regina Pacis Hove
- Sancta Maria Kasterlee
- Sint-Claracollege Arendonk
- Sint-Gabriëlcollege Boechout
- Sint-Ludgardis Antwerpen
- Sport- en Handelsschool Turnhout
- Stedelijk Lyceum Linkeroever
- Stedelijk Lyceum Pestalozzi
- Stedelijk Lyceum Quellin

5.2 Leerpakket ‘Basisvaardigheden Academisch Nederlands’

Toekomstige studenten die zich willen voorbereiden op de start van hun universitaire opleiding, kunnen terecht op het **online voorbereidingsplatform ‘Aan de slag’** van de Universiteit Antwerpen. Voor dit platform ontwikkelde MoM, in samenwerking met een universiteitsbreed projectteam, het voorbereidend leerpakket ‘Basisvaardigheden Academisch Nederlands: tips en oefeningen’. Dit pakket staat ook ter beschikking van alle studenten als ondersteunend leerpakket op Blackboard (zie 2.4).

Het pakket bevat leerdocumenten, zelftests en oefeningen rond academische starttaalvaardigheid, gebaseerd op authentiek materiaal uit uiteenlopende opleidingen. Leerlingen hebben gratis toegang tot het materiaal na registratie. Leerkrachten uit het secundair onderwijs en het volwassenonderwijs **integreren het materiaal** in de lespraktijk of zetten het in voor activiteiten rond studiekeuzebegeleiding¹².

In 2018-2019 werd de vormgeving van het pakket gebruiksvriendelijker gemaakt op basis van suggesties en opmerkingen uit twee **evaluatiegesprekken** met leerlingen en leerkrachten van het Sint-Ritacollege Kontich.

5.3 Project ‘Leren noteren’ voor secundair onderwijs

In samenwerking met het departement Onderwijs en het Sint-Ritacollege Kontich begeleidt MoM studenten in het kader van de projectstage van de **Educatieve master (ASoE)**. Binnen de stageopdracht ontwikkelen de studenten op basis van het leerpakket ‘Basisvaardigheden Academisch Nederlands’ leermateriaal voor het secundair onderwijs rond academische taalvaardigheid, ter voorbereiding van leerlingen op hun studies in het hoger onderwijs. In 2018-2019 werd een lessenpakket aangemaakt over ‘Leren noteren’.

Het **lessenpakket** is gebaseerd op twee principes: er bestaat geen juiste of foute manier om notities te maken en oefening baart kunst¹³. In de lessen maken de leerlingen kennis met verschillende vormen van noteren en bereiden ze zich voor op een hoorcollege van een docent in het hoger onderwijs, bijvoorbeeld in het kader van de Openlesdagen. In een afsluitende les evalueren de leerlingen hun noteervaardigheid.

¹² Voor getuigenissen van leerkrachten over het gebruik van ‘Aan de Slag’ in hun lespraktijk, zie <https://www.uantwerpen.be/nl/onderwijs/studiekeuze/secundair-universiteit/aan-de-slag/voor-leerkrachten-aan-de-slag/>

¹³ <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/97180/leren-noteren-lespakket/>

6 Expertisedeling

Binnen de **Universiteit Antwerpen** deelt MoM zijn expertise en knowhow door deelname aan verschillende stuurgroepen en werkgroepen. In 2018 maakte MoM deel uit van de ad-hocwerkgroep Diversiteit, ter voorbereiding van het Diversiteitsactieplan van de Universiteit Antwerpen. Sinds 2018-2019 is MoM lid van de stuurgroep van Mentoraat Plus. MoM maakt ook deel uit van de werkgroep Studieloopbaanbegeleiding (Onderwijsraad), de werkgroep Relaties Secundair Onderwijs (Dienst Communicatie) en de werkgroep Academische Taalvaardigheid (ACTA) van FLW.

Verder biedt MoM vraaggestuurd advies en ondersteuning bij onderzoek en de begeleiding van **bachelor- en masterscripties** rond taalvaardigheid en taalbeleid. Voorbeelden van recente scripties in samenwerking met MoM:

- Geldhof, L. (2018). *Diversiteit binnen de diversiteit. Anderstalige nieuwkomers in Nederlandstalige universitaire opleidingen in Vlaanderen en hun studiesucces. Een casestudy aan de Universiteit Antwerpen* (Masterscriptie Meertalige Professionele Communicatie, Universiteit Antwerpen).
- Hermans, A. (2018). *Tussentaal in het NT2-onderwijs. Wat is de ervaring met tussentaal van taalcursisten Nederlands met CEFR-niveau B1 tot en met C1?* (Bachelorscriptie Toegepaste Taalkunde, Universiteit Antwerpen).
- Vergauwen, A. (2018). *Een analyse van 'Wa zegt ge? Vlaamse spreektaal voor anderstaligen'. Vergelijkend onderzoek naar de kenmerken in 'Wa zegt ge?' en vakliteratuur rond tussentaal* (Bachelorscriptie Toegepaste Taalkunde, Universiteit Antwerpen).
- Spruyt, E. (2017). *In welke mate beïnvloeden grammaticale fouten de waardering van teksten?* (Masterscriptie Meertalige en Professionele Communicatie. Universiteit Antwerpen).

MoM deelt daarnaast via **externe kanalen** zijn knowhow en expertise met diverse onderwijspartners:

Interuniversitaire werkgroep Meertaligheid

In 2018-2019 stond MoM aan de wieg van de interuniversitaire werkgroep 'Omgaan met meertaligheid in het Nederlandstalige onderwijs'. De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van alle Vlaamse universiteiten. Het doel van de werkgroep is om expertise te verzamelen en **beleidsadvies** te formuleren over:

- hoe om te gaan met taalgebruik dat afwijkt van de standaardnorm bij formatieve en summatieve toetsen;
- hoe het universitaire Nederlandstalige onderwijs studenten met een anderstalige achtergrond optimaal kan ondersteunen met het oog op welbevinden en studiesucces;
- de voordelen en nadelen van een inclusief versus doelgroepgericht (taal)beleid.

Forum Taalbeleid en Taalondersteuning Hoger Onderwijs

Met het oog op expertisedeling tussen de Vlaamse hogeroponderwijsinstellingen richtte MoM in 2009 samen met de Artevelde Hogeschool en het Huis van het Nederlands Brussel het 'Forum Taalbeleid en Taalondersteuning Hoger Onderwijs'¹⁴ op. Op de jaarlijkse bijeenkomsten zijn vrijwel alle **Vlaamse instellingen hoger onderwijs** vertegenwoordigd. De editie in 2019 stond in het teken van de Forumpublicatie 'Taalbeleid en taalondersteuning: Wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs'¹⁵. In 2019-2020 slaan het Forum en het LNO² - het Lerend Netwerk van Onderwijsondersteuners - de handen in elkaar voor een gezamenlijke studiedag in Gent.

Thema's van de voorbije Forumdagen zijn:

- Taalbeleid & taalondersteuning: wat werkt? (2019)
- Taalbeleid – tien jaar vooruit? Uitdagingen van gisteren, vandaag en morgen (2018)
- Weg van de papieren tijger. Taalkrchtig vakonderwijs voor een succesvolle doorstroom (2017)
- Talige superdiversiteit (2016)
- Taalbeleid in de 21ste eeuw (2015)
- Met andere woorden? Praktische handvatten voor een heldere vakinhoud (2014)
- Taalsterk naar de bachelorproef (2013)
- Effectmeting van taalbeleid (2012)
- Taalondersteuning in, met en door de opleiding (2011)
- Screeningsinstrumenten, woordenschatverwerving en onlineleermiddelen (2010)

Platform Academische Schrijfcentra (PAS)

MoM is lid van het PAS, een platform opgericht in 2017 binnen het Netwerk Academische Communicatieve vaardigheden (NACV) met als doel informatie en ervaringen te delen over academische schrijfcentra en schrijfcoaching¹⁶. Het NACV is een netwerk voor deskundigheidsbevordering, professionalisering en profilering van professionals academische communicatieve vaardigheden.

Nederlands/Vlaams Platform Taalbeleid Hoger Onderwijs

MoM is sinds 2008 lid van het Nederlands/Vlaams Platform Taalbeleid¹⁷. Door kennisvorming en kennisdeling draagt het platform bij aan de uitwerking van een instellingsbreed taalbeleid in het hoger onderwijs. Op die manier wil het meewerken aan een vergroting van het studiesucces en de verhoging van de kwaliteit van het hoger onderwijs.

---

¹⁴ www.forumtaalbeleidhogeroponderwijs.be

¹⁵ Berckmoes, D., P. Bonne, J. Heeren, M. Leuridan, I. Mestdagh en J. Vrijders (red.) (2019). *Taalbeleid en taalondersteuning: Wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven, LannooCampus.

¹⁶ www.nacv.nl/over-nacv/platform-academische-schrijfcentra

¹⁷ www.taalbeleidhogeroponderwijs.org/platform

Vereniging van de Nederlandstalige Universitaire Talencentra (NUT)

MoM maakt deel uit van de themagroep 'Academisch Nederlands' van de NUT¹⁸. Expertisedeling rond taalbeleid en taalvaardigheidsondersteuning vindt plaats tijdens de jaarlijkse NUT-conferentie.

Samenwerkingsoverleg AP-CVO-GO!-Universiteit Antwerpen

MoM neemt sinds 2016 deel aan samenwerkingsoverleg tussen studentenbegeleiders en trajectbegeleiders van Universiteit Antwerpen, AP-hogeschool, GO!CVO en GO!SO. In 2018-2019 was MoM mede-organisator van een uitwisselings- en studienamiddag over 'Leesvaardigheid'.

Ten slotte deelt MoM zijn visie op taalbeleid via bijdragen in de **media**. Bijdragen in 2019:

- Floor, M. (2019, 20 mei). 'Taalvaardigheid studenten gaat drastisch achteruit, maar Antwerpse hogescholen panikeran niet'. Gazet Van Antwerpen¹⁹.
- Hiroux, D. (reporter). (2019, 16 september). 'Universiteit Antwerpen organiseert workshop Academisch schrijven'. De Ochtend. Brussel: Radio 1²⁰.

---

¹⁸ www.nut-talen.eu

¹⁹ https://www.gva.be/cnt/dmf20190520_04412693/taalvaardigheid-studenten-daalt-maar-geen-reden-voor-paniek-antwerpse-opleidingen-hebben-extra-aandacht?fbclid=IwAR0KnZb49dZ9zO3K6AUSwc6SSgRDLIsKOz4a3eG5_pSdDPHFkfN42UMuTuk

²⁰ <https://radio1.be/programma/de-ochtend/radioitem/universiteit-antwerpen-organiseert-workshop-academisch-schrijven/3513>

7 Vooruitblik

In 2019-2020 zal MoM zijn werking consolideren en verder uitbouwen. Het ondersteunend aanbod voor studenten en opleidingen wordt bestendig, maar tegelijkertijd houdt MoM de vinger aan de pols. Met nieuwe initiatieven spelen we in op actuele vragen en noden. Bij wijze van besluit volgt hieronder een overzicht van de initiatieven die in 2019-2020 op stapel staan op het vlak van studentenondersteuning, versterking van de leeromgeving in de opleidingen en de brug met het secundair onderwijs.

Ondersteuning van studenten

- MoM breidt in 2019-2020 de initiatieven voor **voorbereidend onderwijs** verder uit met de workshop ‘Klaar voor de start? Hoe haal je het meeste uit een hoorcollege? Hoe lees je een wetenschappelijke tekst? Hoe ga je om met academische woordenschat?’ (pilot in 2018). De workshop wordt tijdens het academiejaar ook hernomen onder de naam ‘Goed gestart?’. Vanaf 2019-2020 maakt de workshop ook deel uit van de voorbereidende ‘Zomerschool’ van Mentoraat Plus. In september 2020 volgt een aparte versie voor studenten met Nederlands als tweede taal.
- Voor sommige studenten is de stap van het secundair naar het hoger onderwijs niet vanzelfsprekend. Om deze studenten beter te bereiken, slaan MoM en **Mentoraat Plus** de handen in elkaar. Vanaf 2019-2020 maakt MoM zijn werking bekend op de vormingsmomenten voor nieuwe Mentoraat Plus-mentoren en op de infomomenten voor studenten in de deelnemende faculteiten. MoM onderzoekt samen met Mentoraat Plus ook de nood aan gerichte workshops voor deze doelgroep.
- MoM start in 2019-2020 met een **buddyproject** voor anderstalige studenten Geneeskunde die les volgen in het Nederlands. Anderstalige studenten kunnen bij MoM een ‘taalbuddy’ aanvragen: een medestudent uit dezelfde opleiding en studiejaar met wie ze regelmatig samenkomen. Het project speelt in op de behoefte van anderstalige studenten aan meer taaloefenkansen en sociale contacten met medestudenten tijdens hun studie (Geldhof, 2018 en Deygers, 2017). Na positieve evaluatie kan de buddywerking uitbreiden naar andere faculteiten.
- Een terugkomende vraag in de studentenevaluatie van de MoM-workshops, is de mogelijkheid om meer te oefenen en opgedane inzichten nog meer te kunnen toepassen in de schrijfpraktijk. Om aan deze vraag tegemoet te komen, vult MoM de workshopreeks ‘Een academische tekst schrijven’ aan met een ‘**Schrijf**lab’. Deze pilot wordt nadien geëvalueerd met het oog op een brede bekendmaking in 2020-2021.
- Om de ondersteuning voor studenten aan de Universiteit Antwerpen zichtbaarder te maken, werkt MoM in 2019-2020 mee aan een gezamenlijk initiatief van alle begeleidende diensten om de **bekendmaking van de studentenondersteuning** te versterken. De Werkgroep studieloopbaanbegeleiding wil met dit initiatief ondersteuning dichterbij de studenten brengen (‘normaliseren’).

Versterking van de leeromgeving

- Naar aanleiding van de stijgende vraag naar **masterscriptiebegeleiding** in de voorbije twee jaar, zal MoM de behoefte hieraan verder onderzoeken in overleg met de CIKO's van de faculteiten. Door wederzijdse uitwisseling van informatie kunnen de noden nog beter gedetecteerd en aangepakt worden.
- Academische taalvaardigheid maakt deel uit van de leerdoelen van elke opleiding. Met het oog op de **professionalisering van docententeams** willen we ons nog meer als partner opstellen. Meer bepaald zal MoM in 2019-2020 een workshop voor docententeams ontwikkelen, waarin expertise en knowhow wordt gedeeld rond het begeleiden en beoordelen van schriftelijke werkstukken (feed-up, feedback, feedforward)²¹.
- Samen met de stijging van het aantal meertalige studenten aan de Universiteit Antwerpen, neemt de vraag van opleidingen toe naar advies over **omgaan met meertaligheid**, bijvoorbeeld bij de beoordeling van schriftelijke werkstukken of de toekenning van examenfaciliteiten. Om meer expertise te vergaren over dit thema, diende MoM samen met vertegenwoordigers uit de andere Vlaamse universiteiten een **onderzoeksproject** in bij Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren van de Nederlandse Taalunie²². Het doel van het verkennend onderzoek is om in de toekomst concrete en onderbouwde beleidsadviezen te formuleren over hoe omgaan met meertaligheid in het hoger onderwijs, gebaseerd op bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek, good practices en opvattingen van stakeholders.

Brug met het secundair onderwijs

- Om te kunnen voldoen aan de toenemende vraag naar de workshop '**Taalvaardig starten in het hoger onderwijs**' voor leerlingen derde graad secundair onderwijs (zie 4.1 in dit rapport), zal de MoM-workshop vanaf 2019-2020 gegeven worden door freelancedocenten van de Dienst Studentengewerving. MoM blijft de workshop geven op vraag van Antwerpse scholen met een diverse leerlingenpopulatie en - in samenwerking met de Bibliotheek - in het kader van specifieke schrijfprojecten van scholen en klassen.
- MoM onderzoekt in 2019-2020 de mogelijkheden om het lessenpakket van het EduMa-stageproject 'Leren noteren' (zie 4.3 in dit rapport) in te zetten tijdens de **Openlesdagen** van de Universiteit Antwerpen. Dat pakket wordt in 2019-2020 door studenten van de Educatieve Master geproefdraaid in verschillende vakgebieden in het zesde jaar secundair onderwijs.

---

²¹ Op 26/11/2019 georganiseerd tijdens het Onderwijsatelier van de faculteit Ontwerpwetenschappen.

²² Goedgekeurd in december 2019.

Literatuur

- Berckmoes, D., P. Bonne, J. Heeren, M. Leuridan, I. Mestdagh en J. Vrijders (red.) (2019). *Taalbeleid en taalondersteuning: Wat werkt? Inspiratie en praktijkvoorbeelden uit het hoger onderwijs*. Leuven, LannooCampus.
- Corradi, D. en F. Levrau (2017). *Monitoraat op maat & Mentoraat Plus – een analyse van twee ondersteuningsinstrumenten aan de UAntwerpen*. CeMIS, Universiteit Antwerpen.
- Cuvelier, P., D. Berckmoes, H. Rombouts, W. De Beuckelaer (2019). *Monitoraat op maat- Academisch Nederlands, Universiteit Antwerpen. Rapport 2017-2018*. Linguapolis/Universiteit Antwerpen.
- Daems, F. (2010). 'Elke leraar is taalleraar. Een referentiekader voor taalbeleid in de lerarenopleiding', in D. Van Hoyweghen (red.) (2010), *Naar taalkrachtige lerarenopleidingen. Bouwstenen voor taalbeleid*, Mechelen: Plantyn, 13-31.
- Deci, E.L. en R.M. Ryan (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.
- De Jong, M. (2014). *Diversiteit in het hoger onderwijs. Over allochtoon en autochtoon*. Utrecht: Noordhoff Uitgevers B.V.
- Deygers, B. (2017). *Assessing high-stakes assumptions. A longitudinal mixed-methods study of university entrance language tests, and of the policy that relies on them*. Herent: Acco.
- Diversiteitsbeleid aan de Universiteit Antwerpen*. Geraadpleegd van <https://www.uantwerpen.be/nl/overuantwerpen/missie-en-visie/diversiteit/diversiteitsbeleid/>
- Dweck, C. (2016). *Mindset: The New Psychology of Success*. New York: Random House Publishing Group
- Geldhof, L. (2018). *Diversiteit binnen de diversiteit. Anderstalige nieuwkomers in Nederlandstalige universitaire opleidingen in Vlaanderen en hun studiesucces. Een casestudy aan de Universiteit Antwerpen*. Masterscriptie Universiteit Antwerpen.
- Hattie, J. en H. Timperley (2007). 'The Power of Feedback'. In: *Review of Educational Research*, 77 (1), 81-112.
- Lacante, M. et al. (2007). *Allochtonen in het hoger onderwijs. Factoren van studiekeuze en studiesucces bij allochtone eerstejaarsstudenten. Samenvatting van de onderzoeksresultaten en de aanbevelingen*. Vlaamse Overheid.
- Lens, D., F. Levrau, E. Piqueray, D. De Coninck, N. Clycq en C. Timmerman (2015). *De Universiteit in een tijd van toegenomen diversiteit. Een studie over de in-, door- en uitstroom van 'maatschappelijk kwetsbare studenten' aan de UAntwerpen. Rapport*. Universiteit Antwerpen.

Nota 'Omgaan met taalfouten van anderstalige studenten in studietaken' (Onderwijstaal Nederlands) (2017). Universiteit Antwerpen. Geraadpleegd van https://pintra.uantwerpen.be/bbcswebdav/orgs/UA_PP_DIENSTEN_VRIJ_INFOCENTER_ONDERWIJS/Omgaan%20met%20taalfouten%20van%20anderstalige%20studenten%20in%20studietaken.pdf

Nota 'Taalbeleid Academisch Nederlands UAntwerpen (2016)'. Universiteit Antwerpen. Geraadpleegd van https://pintra.uantwerpen.be/bbcswebdav/orgs/UA_PP_DIENSTEN_VRIJ_INFOCENTER_ONDERWIJS/Nota%20Taalbeleid%20Academisch%20Nederlands.pdf

Van den Branden, C. (2015). *Onderwijs voor de 21ste eeuw. Een boek voor leerkrachten en ouders.* Leuven/Den Haag: Acco.

Van der Westen, W. (2016). 'De cijfers, de gezichten en de onneembare taal(beleids)barrières. Taaldiversiteit in het hoger onderwijs', in: Mottart, A. en S. Vanhooren (red.) (2016), *Dertigste Conferentie Onderwijs Nederlands*, Gent: Skribis, 99-106.

UAntwerpen-visie op onderwijs: realisatie. Geraadpleegd van https://pintra.uantwerpen.be/webapps/ua-pintrasite-BBLEARN/module/index.jsp?course_id=_47_1&tid=_2259_1&lid=_5784_1&l=nl_PINTRA

Bijlagen

1 Brochure 'Ondersteuning Academisch schrijven'

Monitoraat op maat

Ondersteuning Academisch schrijven

voor studenten van de Universiteit Antwerpen

Wat?
Gratis workshops, schrijflabs
en individuele begeleiding

Volg ons op Facebook

Waar?

- Stadscampus
- Campus Groenenborger
- Campus Drie Eiken

Aanmelden?
www.uantwerpen.be/monitoraatopmaat

2 Brochure 'Vorbereidende workshop voor starters'

Vorbereidende workshop voor starters

Hoe haal je het meeste uit een hoorcollege?

Hoe lees je een wetenschappelijke tekst?

Hoe ga je om met academische woordenschat?

Wat?
Gratis workshop 'Academische taalvaardigheid' voor startende studenten

Waar?
• Stadscampus
• Campus Drie Eiken

Wanneer?
In september
Alle data en praktische info op de website

Aanmelden?
www.uantwerpen.be/monitoraatopmaat

3 Schermafdruck Aanmeldingsformulier 'Open aanbod' MoM (oktober – november 2019)

Ik neem graag deel aan Monitoraat op maat

Duid één of meerdere opties aan *

Persoonlijke afspraak

Persoonlijke tips nodig bij je schrijfpodracht? Breng je eigen tekst mee.
Andere vragen over taalvaardigheid?

Ik wil een persoonlijke afspraak maken

Workshop(s)

Workshop 'Goed gestart?'

Hoe haal je het meeste uit een hoorcollege?
Hoe ga je om met academische woordenschat?
Hoe lees je een wetenschappelijke tekst?

- Op CST: dinsdag 8/10, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, lokaal A.107) - VOLZET
- Op CDE: dinsdag 8/10, van 12.45-13.45 uur, (Campus Drie Eiken, lokaal R.007) - VOLZET
- Op CDE: woensdag 13/11, van 12.45-13.45 uur, (Campus Drie Eiken, lokaal R.014)
- Op CST: woensdag 13/11, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, lokaal R.112)

'Academische teksten lezen'

- Op CST: donderdag 10/10, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, A.107) - VOLZET
- Op CDE: woensdag 9/10, van 12.45-13.45 uur, (Campus Drie Eiken, R.013)
- Op CST: dinsdag 12/11, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, A.111)
- Op CDE: donderdag 14/11, van 18.30-20.00 uur, (Campus Drie Eiken, R.102)

'Academische teksten schrijven'

- Op CST: dinsdag 15/10, 22/10 en 29/10, telkens van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, A.107) - VOLZET
- Op CDE: woensdag 16/10, 23/10 en 30/10, telkens van 12.45 tot 13.45 uur, (Campus Drie Eiken, R.013)
- Op CST: donderdag 17/10, 24/10 en 31/10, telkens van 13.00-15.00 uur, (Stadscampus, A.206)
- Op CST: dinsdag 19/11 en 26/11, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, lokaal R.118)
- Op CDE: woensdag 20/11 en 27/11, van 18.30-20.00 uur, (Campus Drie Eiken, R.013)
- Op CST: dinsdag 10/12 en 17/12 van 15-17 uur, (Stadscampus, A.107)

Workshop 'Opvallende taalfouten vermijden'

- Op CST: dinsdag 5/11, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, A.205)
- Op CDE: woensdag 6/11, van 12.45-13.45 uur, (Campus Drie Eiken, R.013)
- Op CST: donderdag 7/11, van 13.00-15.00 uur, (Stadscampus, A.206)

Specifiek aanbod voor studenten met Nederlands als tweede taal

Infosessie

- Op CST: woensdag 16/10, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, Zomaar een dak, Prinsstraat 32)
- Op CDE: dinsdag 15/10, van 12.45-13.45 uur, (Campus Drie Eiken, R.007)

Schrijf lab

- Op CST: woensdag 23/10, 30/10 en 6/11, van 18.30-20.30 uur, (Stadscampus, R.118)
- Op CDE: dinsdag 22/10 en 29/10, van 12.45-13.45 uur, (Campus Drie Eiken, R.007)

Geen keuze kunnen maken?

- Bel me op om te kijken welke ondersteuning het best aansluit bij mijn vragen.

4 Schermafdrucken Facebookpagina Moniraat op Maat

5 Schermafdrucken Blackboardcursus ‘Basisvaardigheden academisch Nederlands: tips en oefeningen’.

Videoclip ‘Academische teksten lezen. Studenten aan het woord’.

Videoclip ‘Een academische tekst schrijven. Studenten aan het woord’.

Infodocument ‘Hoe geef je feedback op de tekst van een medestudent?’ (fragment)

Formuleer je feedback kernachtig

Comics Station ligt naast het spoor gelegen. Voor de veiligheid van zowel de werknemers van de NMBS en Vanhout.pro, de treinreizigers als voor het niet beschadigen van de infrastructuur van de NMBS moest er, voordat de werken konden beginnen, een afscheidingsmuur geplaatst worden tussen het spoor en de bouwplaats. In eerste instantie werd deze muur in prefab beton voorzien door de architect maar doordat er niet met machines in een omtrek van drie meter rond hoogspanningsleidingen mag gewerkt worden, moest er al snel een oplossing gezocht worden.

Reviewer: zeer rare zinsconstructie! Er moet ZEER AANDACHTIG gelezen worden om deze zin correct te begrijpen.

Beter

Reviewer: Splits de zin op, dan wordt hij duidelijker.

Kijkwijzer ‘Academische papers schrijven’ (fragment)

Checklist: hoe leesvriendelijk is mijn tekst?

1. Lees de titelpagina of hoofding

- Is de titel informatief genoeg?
Kan de lezer zich op basis van de titel (en de ondertitel) een precies beeld vormen van de inhoud van de tekst?
- Komt de lezer gemakkelijk de context te weten waarin de tekst past?
Wie heeft de tekst geschreven? Wanneer is de tekst geschreven? Voor welke docent/ opleiding/ instelling is de tekst geschreven?
- Krijgt de lezer een verzorgde titelpagina onder ogen?
Bevat de titelpagina geen spel- en taalfouten? Is de interpunctie correct (bv. geen punt na de titel)? Is de lay-out overzichtelijk?

2. Blader door de paper

- Kan de lezer gemakkelijk de inleiding, het besluit en de hoofdstukken in het middenstuk terugvinden?
- Zijn gelijkwaardige hoofdstukken min of meer even lang?
- Bevat de tekst een inhoudsopgave en een literatuurlijst?
- Geeft de paper een overzichtelijke en verzorgde indruk?

3. Lees de tussentitels

- Zijn de titels informatief genoeg?
Kan de lezer op basis van de titels het verloop van de tekst volgen?
- Is er een duidelijk verband tussen elke titel en het onderwerp of de centrale vraag van de tekst?
- Staan de titels in een logische volgorde?
- Zijn de titels nauwkeurig afgewerkt?
Zijn de titels consequent geformuleerd? Is de spelling en interpunctie correct (bv. geen punt na de titel) ?

4. Lees de inleiding

- Kan de lezer de alinea's in de inleiding duidelijk onderscheiden?
- Kan de lezer de centrale vraag gemakkelijk vinden?
- Is de centrale vraag goed geformuleerd?
Heeft de centrale vraag betrekking op de titel? Is de centrale vraag voldoende specifiek? Staat de centrale vraag op zichzelf (zonder verwijzingen naar voorgaande zin(nen))?
- Bevat de inleiding een relevante aanloop naar de centrale vraag?
- Wordt aan de lezer uitgelegd hoe de centrale vraag in de tekst wordt uitgewerkt?
- Is de tekst goed geformuleerd?
Zijn verbanden tussen alinea's en zinnen duidelijk aangegeven? Is de stijl voldoende academisch? Bevat de tekst geen spel- en taalfouten?